

A
református
nők lapja

Megjelenik negyedévente

Mária és Márta

m a g a z i n

XXII.
évfolyam,
2023 / 3

Lelki éhség, belső út

Az ige mellettElvonulni Jézussal (Monda Sándor) **3. oldal****Jegyzet**Próbáljuk meg! (Bustya Sándor) **5. oldal****Interjú**Hagyni, hogy Isten szóljon **6. oldal**Ki ne essen emlékezetünkéből! **8. oldal**Veszélyes mélységek **10. oldal**
(Korondi Kinga interjúja)**Történelem**Az egyház kegyessége a 19-20. század
fordulóján (Berekméri Árpád Róbert) **12. oldal****Irodalom**Hamvas Béla: A tamariszkusz alatt **14. oldal****Portré**Pilder Mária (Berekméri Melinda) **16. oldal****Gyerekoldal****17. oldal****Keresztretjvény****18. oldal****Receptek****19. oldal**

Pörögnek a közösségi hálón megjelenő halottak napi, esti fényképek: gyertyafényben tündöklő sírkertek, temetők. Izgalmas drónfelvételek, érdekes közelmépek. Bár hitvallásunk helyteleníti, református híveink többsége is gyertyát gyújt eltemetett szeretteinek emlékére. A pislákoló fény valahova messze repíti gondolatban az emlékezőt, talán segít megidézni a múltat, élményt hozni a jelenbe. Élményt hajbászó társadalomban élünk, vágyunk arra, hogy valamitől jól érezzük magunkat. Kínál is a világ számtalan módot ezen vágyunk elérésére: bejárhatjuk a nagyvilágot, lazíthatunk egzotikus helyeken, elidőzhetünk a „mall”-okban, sportolhatunk extrém körülmények között. Lehetőségeink szerint mindent kipróbálunk, hogy engedelmeskedjünk a trendek által meghirdetett szlogennek: gyűjtsünk élményeket magunknak, ne vagyont.

Ugyanígy vágyunk a lelki-spirituális élményekre is. De mit jelent valójában a spiritualitás? Monda Sándor lelkipásztor tisztázza számunkra a fogalmat a Szentírás segítségével. Sokan közülünk keresik a misztériumot, a misztikumot, vallásunktól idegen, ismeretlen kultúrákban, egyháztól független szellemi irányzatokban. Úgy gondolják, mindent kipróbálhatnak, csak hogy célba érjenek. Bustya Sándor jegyzete biztat arra, amit érdemes kipróbálni.

Vallásunkat vádolják azszal, hogy minden spiritualitástól megfosztotta a reformáció. Pedig az Istenhez való kapcsolódásra lehetőség az igehirdetés is. Korondi Kinga három lelkipásztorral készített a témakörben interjút, választ keresve a felvetett kérdésekre: Les Júlia a protestáns hitgyakorlatban megjelenő spiritualitásról, Dávid István a lelki útkeresés okairól, Szász Tibor András a keresés veszélyeiről fogalmaz meg gondolatokat. Dr. Berekméri Árpád Róbert történész a múlt századforduló lelki vezetőit mutatja be.

Megszokott rovataink neves egyéniségek lelki élményeit hozzák az olvasó elé: a portréban Pilder Mária, az irodalmi rovatban Hamvas Béla író, a gyermekrovatban Mária és Márta. A rejtvényben Babits Mihály költő vall személyes megtapasztalásáról. Ilyen megtapasztalások alanyai vagy eszközei lehetünk mi magunk is, ha nemcsak keressük az élményeket, hanem figyelünk Istenre, és ápoljuk a Vele való kapcsolatunkat.

• BORSOS MELINDA

Elvonulni Jézussal

„Az apostolok visszatértek Jézushoz, és elbeszéltek neki mindazt, amit tettek és tanítottak. Ő pedig így szólt hozzájuk: Jöjjetek velem, csak ti magatok egy lakatlan helyre, és pihenjete meg egy kisé! Mert olyan sokan mentek hozzá, hogy még enni sem volt idejük. Elhajóztak tehát egy lakatlan helyre magukban.” (Mk 6,30-32)

Ki ne szeretne ennek a történetnek a részese lenni? A tanítványokat Jézus kiküldte kettesével (Mk 6,7-13), hogy szolgáljanak, majd sikerrel feltöltődve térnek vissza erről az útról. Egyik szó a másikat követi, míg Jézus egyszer csak megállítja őket, és arra kéri, hogy vonuljanak el, csak a tanítványok és a Mester, egy lakatlan helyre, ahol a fáradságos szolgálat után megpihenhetnek. Noha tervük nem lesz sikeres (hiszen a tömeg kiderítette, hogy merre mennek, és azonnal utánuk hajóztak), mégis van valami bensőséges ebben a tervben: elvonulni, csak a Mesterrel lenni. Van egy méltóságteljes, talán emberfeletti érzés, amelyet megtapasztalhatnak abban a közösségben. Egy világ, amelyet nem lehet elmesélni, csak megtapasztalni. A léleknek az a fajta kapcsolódása Istenhez, amelyre nem találjuk sosem a megfelelő szót. A lelkiség, spiritualizmus megtapasztalása, amely nemcsak az akkor élő tanítványoknak, hanem nekünk is lehetséges. De hogyan?

Úgy vélem, hogy a mindennapokban sokan a spiritualitás mézes-mázos madzagját húzzák előttük. Több irányból is próbálják fejünket elcsavarni, érthető vagy kevésbé érthető fogalmakkal. A keleti vallásokból kiragadt kifejezésekkel, az okkultizmusból átvett szokásokkal, vagy az eltorzított keresztyén tanításokkal mind arra törekednek, hogy megnyerjék az ember figyelmét (olykor a pénztárcáját is) önmaguknak. Sok esetben a naponkénti horoszkóp, a különböző jövőbe látás vagy a jövő olvasása, a speciális kapcsolat felvétele a nem látható világgal mind a spiritualitás szava alatt sűrűsödik össze. Ez lenne tényleg a spiritualitás, a lelkiség értelme? Úgy vélem, hogy nem. Ha a szó ere-

detét nézzük, akkor az a latin nyelvből származik, és lelkiséget jelent. Pál apostol is használja a görög nyelvben a pneumatikus kifejezést, ami a Szentlélek vezetése alatt álló embert jelentette. Tény, hogy azóta nagyon elkopott ennek a szónak a jelentése, és rengeteg olyan kontextusban bukkan fel, ahol már nem a Szentlélekkel való kapcsolatot jelenti. A ma élő ember által hirdetett spiritualitás kevés alkalommal jelenti a Szentháromság Istenhez való tartozást. Sokkal inkább egy rejtélyes, megmagyarázhatatlan jelenséget sugall.

A 21. század irányzatai az „én”-re fektetik a hangsúlyt. „Találd meg önmagad! Fedezd fel életed legbensőbb rejtekhelyeit, tanuld meg kihozni magadból a legtöbbet!” Félreértés ne essék, fontos az önismeret. De egyetlen percig se tévesszük össze a spiritualitással. A ma embere általában azt keresi, hogy ki vagyok én, a spiritualitás pedig Istent és a Vele való kapcsolatot keresi. A ma embere úgy gondolja, hogy végtelen erő és teljesítmény rejlik önmagában, szinte a kifogyhatatlan lehetőség-

gek tárháza („mindenre képes vagy, ha eléggé akarod”), míg a spirituális ember tudja, hogy semmire sem vagyok képes Isten nélkül („mindenre van erőm Krisztusban” – mondja Pál apostol).

A Szentírásban több olyan történetet is találunk, ahol Jézus elvonul egymaga, azért, hogy az Atyával beszélgesen (pl. Mk 6,46). Ezek az elvonulások annyira rejtélyesek számunkra, hogy a szentíró egyetlen mondatban írja le az egész eseményt. Nem láthatunk bele abba, ami ott zajlik, csak annyit tudhatunk, hogy Jézus imádkozik. Úgy vélem, hogy a keresztyén spiritualitás ebben mutatkozik meg ma is: elvonulni, és beszélgetni Istennel. Feltárni szívünket előtte, és őszintén imádkozni. Ebben a csendességben pedig olykor megtapasztaljuk azt a felemelő érzést, amit szavakba nem tudunk önteni, de mégis olyan jó számunkra. Ezért vágyunk újból és újból elcsendesedni, s keresni Őt. Mintha a lelkünk megnyugodna, elcsitulna, amikor ezt tesszük. Miért? Mert a lelkem csak ott tud megnyugodni, ahol a Teremtőjével kapcsolatba lép.

Nem a keleti vallások bevált szokásai, nem az okkultizmus híres gyakorlatai, nem a kártyából jövőt kiolvasó személy mondatai nyugtatják meg az én lelkemet, hanem Ő, akitől ajándékba kaptam testemet, lelkemet, egész életemet. „Csak Istennél csendesül el lelkem, tőle kapok segítséget” (Zsolt 62,2) – mondja a zsoltáros, és vele együtt mondjuk mi is. Élünk tehát a spiritualitás nyújtotta lehetőséggel: csendesedjünk el, és tárjuk fel szívünket a mi Urunk, Istenünk előtt nap mint nap. Ámen.

• MONDA SÁNDOR

Lukátsi Vilma

Meditáció

Átlátszóbb vagyok Előtted,
mint az üvegtestű hal,
nemcsak gerincemet látod,
gondolataim hajszálgököreit is.
Te gyűjtötted az előttem élők
génjeiből az enyémekeket,
a Te programod vagyok én is,
nemcsak arasznyi életemben,
azokéban is,
akiknek belőlem osztottál
valamennyit,
hogy az egymásutániség
tér- és időszalagján
éljenek,
amikor én már megérkezem
Hozzád.

... hogy Eléd állok,
és olyasmiről dadogok Neked,
amit fölfogni is képtelen vagyok,
vakmerőség –
lenne,
ha nem adtad volna tudtunkra
egyszer
az idők teljességében,
hogy mi megszólíthatunk Téged!
Hogy úgy szólíthatunk:
„mi Atyánk!”

A kegyelem csillagjegyében

A következő negyedévben arra a hónapra, amelyikben születél, horoszkóp helyett egy Igét kínálunk a kegyelem csillagjegyében:

„Az Isten Lélek, és akik őt imádják, azoknak lélekben és igazságban kell őt imádniuk.” (Jn 4,24)

Január

„Az Úr az én pásztorom, nem szűkölködöm. Fűves legelőn nyugtat engem, és csendes vizekhez terelget engem.” (Zsolt 23,1-2)

Február

„Ne a veszendő eledelért fáradozzatok, hanem azért az örök életre megmaradó eledelért, amelyet az Emberfia ad majd nektek, akin az Atya Isten pecsétje van.” (Jn 6,27)

Március

„Csendesedjete el, és ismerjétek el, hogy én vagyok az Isten! Magasztalnak a népek, magasztal a föld is.” (Zsolt 46,11)

Április

„Higgyetek a világosságban, amíg veletek van a világosság, hogy a világosság fiait legyetek. Ezeket mondta Jézus, majd elment, és elrejtőzött előlük.” (Jn 12,36)

Május

„Tanuljatok meg jól tenni, törekedjete az igazságra, vezessétek jóra az erőszakoskodót, szolgáltassatok igazságot az árvának, és hozzatok ítéletet az özvegy ügyében!” (Ézs 1,17)

Június

„Atyám, azt akarom, hogy akiket nekem adtál, azok is velem legyenek ott, ahol én vagyok, hogy megláthassák az én dicsőségemet, amelyet nekem adtál, mert szeretted engem már e világ teremtése előtt.” (Jn 17,24)

Július

„Mert így szól az én Istenem, az Úr, Izrael Szentje: A megterés és megnyugvás megmentene benneteket, a csöndesség és bizalom erősségetek lehetne.” (Ézs 30,15)

Augusztus

„Amikor arra a helyre ért, azt mondta nekik: Imádkozzatok, hogy kísértésbe ne essetek!” (Lk 22,40)

Szeptember

„Uram! Azáltal él minden, és csak abban van lelkem élete, hogy te meggyógyítsd és él-tetsz engem!” (Ézs 38,16)

Október

„Jézus azt felelte: Bizony, bizony mondom neked, ha valaki nem születik víztől és Lélektől, nem mehet be az Isten országába. Ami testtől született, test az, és ami Lélektől született, lélek az.” (Jn 3,5-6)

November

„Te pedig amikor imádkozol, menj be a belső szobádba, és titkon, ajtódat bezárva imádkozz a te Atyádhoz. Atyád pedig, aki látja, amit titkon tettél, megfizet neked.” (Mt 6,6)

December

„Íme, hamar eljövök, a jutalmam velem van, és megfizetek mindenkinek a cselekedete szerint. Én vagyok az Alfa és az Ómega, az első és az utolsó, a kezdet és a vég.” (Jel 22,12-13)

Próbáljuk meg!

„Mindent megpróbáljatok; ami jó, azt megtartsátok!” – szoktuk idézni a bibliai verset, ha kíváncsiságunk folytán valami extrém dolog kipróbálására szánnánk magunkat, holott a józan eszünk azt súgja, hogy valami nincs rendben ezzel a felszólítással. Miért kellene kipróbálnom, megtapasztalnom azt például, amiről eleve tudom, hogy szennyes, káros, kockázatos, akár életveszélyes? Vagy másról lenne szó? Vessük össze az idézetet egy másik bibliai verssel: „Próbálja meg azért az ember magát” – ezt halljuk minden úrvacsoraosztáskor. Valamilyen próba kiállítására, megmérettetésre, tapasztalat szerzésére szól a felhívás? Az újabb fordítások adnak választ erre a kérdésre, így adják vissza az eredeti szöveget: „Vizsgálja meg azért az ember önmagát”. Ennek tükrében a „mindent megpróbáljatok” a mai nyelvhasználatunk szerint így hangzik: mindent vizsgáljatok meg! Elemezzetek, gondolkodjatok rajta, vessétek össze ismereteitekkel, mérjétek fel, hogy mi lehet a következménye! Meditáljatok fölötté, mondanám, annak ellenére, hogy a meditáció fogalmát manapság bizonyos pózhoz, testtartáshoz, ülémódhoz vagy valláshoz társítják. Van, aki egyenesen azt állítja, hogy a valódi meditáció nem elmélkedés vagy gondolkodás. Ezzel szemben a szó eredeti jelentése: elmélkedés, szemlélődés, tűnődés.

A názáreti Mária zavarba jött, amikor Gábel angyal közönetét hallotta. Teljesen érthető reakció – egy természetfölötti élményben volt része. *Megdöbben* – olvassuk a Szentírásban – és *elgondolkodott*. Ezt követően egyszerű emberek – pásztorok – által jut az angyali híradással összhangban levő információkhoz. Mindezeket a dolgokat pedig *megjegyezte és a szívében forgatta*. Emlékezetébe véste, elemezte, vizsgálta, gondolkodott, töprengett, összevetette az égi és földi forrásból hallottakat, kérdéseket fogalmazott meg, válaszokat keresett. Ha úgy tetszik, meditált.

Megdöbbenünk, zavarba jövünk és elbizonytalanodunk mi magunk is a természeti katasztrófákról, háborúkról, tragikus eseményekről, megbotránkoztató kijelentésekről szóló híradásokat követve. Kétségeink vannak, válaszokat, kapaszkodókat keresünk, akár a gyógyításban kudarcot vallott tanítványok. Nem tudjuk felfogni, hogy miért, és megítélni, hogy Isten akaratából vagy az ő engedélyével történik-e mindez.

Pilinszky János

Introitusz

Ki nyitja meg a betett könyvet?

Ki szegi meg a töretlen időt?

Lapozza fel hajnaltól-hajnalig
emelve és ledöntve lapjait?

Az ismeretlen tűzvészébe nyúlni
ki merészel közülünk? S ki merészel
a csukott könyv leveles sűrűjében,
ki mer kutatni? S hogy mer pusztá kézzel?

És ki nem fél közülünk? Ki ne félne,
midőn szemét az Isten is lehunyja,
és leborulnak minden angyalok,
és elsötétül minden kreatúra?

A bárány az, ki nem fél közülünk,
egyedül ő, a bárány, kit megöltek.
Végigkocog az üvegtengeren
és trónra száll. És megnyitja a könyvet.

Megnyugtató válaszok hiányában, van, aki elhagyja hitét, gyülekezetét, Istenét.

Hamvas Béla olyan, számára jelentős gondolatokról ír az *Anthologia humana* előszavában, amelyek minden időben gondolkodás tárgyát képezhetik. Példaként említi Hölderlin alábbi vélekedését: *ahol pedig nő a veszély, közeledik a megmentő*, majd mellé helyezi egy középkori szerző feljegyzését: *amilyen mértékben közeledsz Isten felé, olyan mértékben közeledik feléd a sátán*. Az egymást kiegészítő gondolatok mellé egy harmadikat is rendel, amely Jakab apostol leveléből származik: *Közeledjete Istenhez, hogy ő is közeledjék hozzátok*. – Olyan ez, mint három hatalmas csillag együttállása – írja Hamvas. – Ha most meditálok fölöttük, három tűz között állok.

Az idézett mondatok mellé további gondolatokat, kijelentéseket, történeteket kereshetünk, illeszthetünk, amelyek által választ kaphatunk kérdéseinkre. Jézus megkísértésének a történetére gondolok például, vagy a búza és a konkoly példázatára, és folytathatnám a sort. Vizsgáljuk meg tehát, ítéljük meg, hogy mit mond a költő, a lelkész, a politikus, a kommentátor, és főként azt, hogy mit mond a Szentírás. Ami jó, azt tartjuk meg!

• BUSTYA SÁNDOR

Hagyni, hogy Isten szóljon

Les Júlia a marosvásárhelyi Szabadság utcai református egyházközség lelképásztora, lelkészfeleség, kétgyermekes anya. Férje a parókus lelkész ebben a gyülekezetben, de – mint mondja – a feladatok elosztása természetesen különbözőségükből adódott. Nem is volt kérdés, hogy ki mit vállal, és ez mindkettejüknek így jó. Vele beszélgettem a spiritualitásról.

– Mit jelent önnek a spiritualitás, mekkora tere van az életében, hol van a helye?

– Maga a szó elterjedt fogalom, má vált, az ernyője alatt mindenféle vágy, elképzelés és igény elfér valamiről, ami több mint mi, nagyobb mint mi. Számomra a hitnek a személyes oldalát jelenti, azt, ami a hittételeken, a bibliaismereten, a gyülekezeti gyakorlaton túl, pontosabban ezek mögött van: az én személyes megtapasztalásom, az én saját Istenkapcsolatom és az én saját Isten általi megragadottságom.

– A protestáns hitgyakorlatban hova helyezhető?

– Protestáns hitgyakorlatunknak két nagyon alapvető része az igeolvasás, az igével való foglalkozás és az imádság. Márpedig a keresztény spiritualitásnak ez a két alappillére. A kérdés az, hogy miképpen gyakoroljuk. Ez a kérdés vezetett oda, hogy keresni kezdtem, és másféle

megközelítéssel és gyakorlattal is találkoztam.

– Mikor és miért indult el másféle megközelítéseket, utakat keresni?

– Egyszer csak elegendem lett a szavakból. Elismerem, hogy egy lelkész esetében, aki a szavakkal foglalkozik és ebből él, ez elég furcsa, de kezdtem azt érezni, hogy a nagyon szépen és cizelláltan megfogalmazott, cirkalmas mondatainkkal nem közelebb kerülünk Istenhez, a megismeréshez vagy a megtapasztaláshoz, hanem éppen távolabb. Azt éreztem, hogy ezek akadályoznak minket, hogy jó lenne már elhallgatni. Így kerestem utakat, módokat, végül pedig így kerültem kapcsolatba különböző lelkigyakorlatos lehetőségekkel, amelyeknek alapja a csend. Ezek nagyon sokat adtak nekem.

– A hogyan, az nagyon fontos. Hogyan jutunk el a lényeghez?

– Arról beszélhetek, hogy én miképpen indultam el, és hogy szerintem hogyan érdemes elindulni. Visszatérek az imádsághoz és igeolvasáshoz. Miközben igét olvasunk és imádkozunk, azt kell megtanulnunk, hogy teret engedjünk Istennek. Az él bennünk, hogy az imádság meg az igével foglalkozás is az én erőfeszitésem. Én fogalmazom meg az imádságot, én tudom, hogy milyennek kell lennie. Emlékszem, hogyan tanították meg, hogy mit kell tartalmaznia az imádságnak: először Isten dicsérete, majd hálaadás, bűnbocsánat kérése, kérések mások számára, magam számára, Isten dicsőítése, ámen, pont. De hogy miként engedjük meg Istennek, hogy szóljon, ezzel kevesebbet foglalkozunk. Ahhoz, hogy megteremtsem ennek a

lelkületét, idő kell. Megfelelő idő és tér, akár megfelelő testhelyzet... Persze erre nincs előírás, bármilyen testhelyzetben lehet imádkozni. Lehet úgy, hogy este lefekszem, az orromig húzom a paplant, és elmormolom, hogy „énistenem-jóistenem”. De lehet úgy is készülni rá, mintha randevúra mennék. Úgy imádkozni, hogy a csendbe Isten is beleszólhasson. Az igeolvasásnál is, főleg mi lelkészek, arra vagyunk kondicionálva, hogy elolvassuk, ki-elemezzük, és némi távolságtartással, értelemmel, etikailag megközelítsük az igét, arra figyelve, hogy valami következtetést vonjunk le, szépen hangzó tanácsot. Ellenben sokkal jobb, ha találkozni akarunk az igével, ha ki tudjuk zárni, hogy keressünk valamit az igében, ha figyelni tudunk arra, hogy hol érint meg aktuálisan. Ha az egy mondat vagy akár csak egy szó is, akkor azt viszem tovább magamban. Vagy ha továbbgondolok egy újszövetségi történetet, vagy beleképzelem magam Jézus példázatába, és fejben továbbjátszom, akkor lehet, hogy naponta más és más eredménnyel zárul, mert ez a Szentlélek által vezérelt folyamat. Isten nagyon jól tudja, hogy mikor mire van szükségem.

Van egy markáns élményem, ami egy lelkigyakorlaton történt. A vak Bartimeus meggyógyítása volt az aktuális ígerész, amikor Jézus megkérdezi, hogy mit akarsz, hogy veled cselekedjem. Akkor teljesen egyértelmű volt, hogy ez a kérdés nekem szól. Éreztem, hogy hagynom kell Bartimeust, és nekem kell itt és most erre válaszolnom, hogy mit akarok, hogy Isten cselekedjen velem.

– Említette a lelkigyakorlatokat. Tudtam róla, hogy van ilyen

• Interjú

jellegű tapasztalata, ezért beszélgetünk most...

– Igen, Magyarországon kialakulóban van a lelkigyakorlatok bevezetése a református egyházban is. Nálunk ennek nincsen meg a kerete, de vannak lelkészek, akik gondolkoznak ezen. A katolikusoknak van pár száz év előnyük ebben, és jó lenne, ha a református hívek számára is lennének ilyen lehetőségek.

– Mi a jó a lelkigyakorlatban?

– Hatalmas ajándék az, hogy 3-5 vagy akár 7 napra elvonul az ember, lezárja a telefonját, elvágja magát a digitális világtól, és elhiszi, hogy a családja boldogul nélküle is. Ugyanakkor eldönti, hogy nagyon koncentráltan az istenkapcsolatra fog figyelni. Már csak ennyi is hatalmas dolog, még ha nem is adunk más keretet, csak helyet biztosítunk. Egy szobát, ahova kinek-kinek adott a lehetőség, hogy elvonuljon. Hogy erre aztán mit építünk, az jó kérdés. Számomra nagyon érdekes tapasztalat volt, hogy csendet fogadtunk meg a lelkigyakorlat ideje alatt. Olyan emberekkel voltam együtt, akiket azelőtt nem ismertem. Amikor feloldották a csendet, annyira közvetlenek voltunk egymással, mintha hetekig együtt táboroztunk volna. Nem hittem volna, de a csendnek nagyon nagy, szinte közösségteremtő ereje van.

– Azt gondolnánk, hogy a csend nagy ajándék, és könnyű belehelyezkedni...

– Bennünk van az a kényszer, hogy folyton történjen valami. Nekünk azt ajánlották, hogy olvasnivalót ne vigyünk magunkkal. Talán egy napig éreztem azt, hogy ajándék a csend, de utána meg kellett dolgozni érte. Már munka volt, hogy fejben is benne maradjunk a csendben, hogy koncentráltan az imádságra, az igével való foglalkozásra figyeljünk.

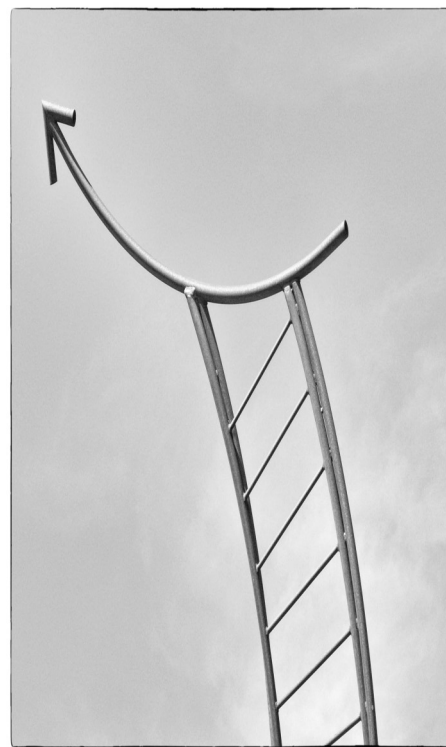
– Hogy mi történik egy ilyen lelkigyakorlaton, az mindenkinek a legbensőbb lényét érinti. Mi történik utána?

– Vissza kell helyezkedni. Az első lelkigyakorlatom után olyan volt, mintha részeg lettem volna, és boldog-boldogtalannak elmeséltem, hogy milyen nagyszerű volt, mennyi mindent adott. Feltöltött, másfajta jelenlétérzetet adott az Istennel és önmagammal való kapcsolatomban. Hónapokig azt éreztem, hogy ha megállok és mély levegőt veszek, vissza tudok helyezkedni abba a térbe, abba a jelenlétbe. A jelenlét és a térteremtés két kulcsszó számomra. Természetesen végül a hétköznapi élet bedarál, de az ember vágyik rá, hogy visszamenjen, hogy újra rácsatlakozzon, újratöltődjön.

A hétköznapi lelkigyakorlatára is jó figyelni, arra, hogy adott témák és igehelyek mentén naponta egy órát fordítsunk elcsendesedésre, egy éven keresztül. Erre még nem tudtam rászanni magam. Érdekes, hogy mekkora áldozatnak tűnik egy órát rászanni a 24-ből.

– Mit ajánlana azoknak, akik nem tehetik meg hogy elvonuljanak?

– A legfontosabb rendszeresen helyet teremteni, alkalmat arra, hogy az ember leüljön Istennel. Megkeresni azt a napszakot, lehet ez kora reggel vagy akár késő este, amikor kivonulunk a családból, a munkából, keresünk egy zugot, kezünkben a Szentírással, és valamilyen vezérfonal mentén leülünk egy igével Istennel beszélgetni. Közben pedig igyek-

szünk kizárni ami kívülről jön, vagy ami bennünk zavaró tényező. Ez egy fontos személyes találkozás, munka meg áldozat, de minden kapcsolatépítés az. Hiszem, hogy érdemes, hogy ezek a Szentlélek által vezérelt alkalmak, amikor Isten szól. Az is előfordulhat, hogy épp nem szól, ezt a helyzetet is el kell fogadni, és holnap újra elmenni a találkozóra.

– Anyaként miképpen tudja rávezetni a lelkiségre a gyerekeit?

– Példa által az igény és az akarat adható át. Lássák azt, hogy erre időt szánok, hogy imádkozom, akár 3 napon keresztül is. Az a tapasztalat, hogy a csend megélése még középiskolásoknál sem működik. Kisebbeknek a bibliatábor nyújthat jó tapasztalatokat, de sok lehetőség van a családi esti imádságban is.

– A lelkigyakorlatok nagy adománya, hogy ezek vezetett alkalmak. Akik nem vehetnek részt ilyeneken, de lenne rá igényük, kihez fordulhatnak?

– Jó esetben a saját lelkészükhöz. Sajnos az a tapasztalat, hogy kevesen veszik igénybe, pedig mi, lelkészek ezért vagyunk itt.

• KORONDI KINGA

Ki ne essen emlékezetünkéből!

– **Mi indítja az embert a lelki útkeresésre?**

– Mindenekelőtt jó lenne fogalmakat tisztázni: a spiritualizmust negatív konnotáció lengi körül, eléggé divatossá is vált, sokan sokféle területen használják, egyházon belül és kívül. A pedagógia is foglalkozik ezzel, mint kompetencia, hogy van egyfajta érzékenységünk, ráhangolt-ságunk erre, ami túlmutat a kézzelfogható, letapogatható világon. A vallásszociológusok is eléggé egyértelművé teszik azt, amit mindig is tudtunk, hogy az emberben van egyfajta vonzódás, vágy, kíváncsiság, nyitottság, érdeklődés. A keresztyén-ség kijelöl egy bizonyos irányt, mi azt követjük, amit a Szentírásból kiolvasunk, és amikre hitigazságok-ként gondolunk. Mindazt, ami nem illeszkedik ebbe a keretbe, gyakran negatívumként minősítjük. Az ember, mint spirituális lény, sokkal több, mint amit a kultúránkból megértünk, viszont el kell fogadnunk a vallási kultúránkból, hogy Isten felé nyitott az ember, még akkor is, ha netán az egyházban csalódik.

– **Mennyire nagy a választék a spiritualitás terén?**

– Úgy vélem, hogy hatalmas lett a spirituális piac, ugyanolyan, mint egy bevásárlóközpont, bemegyünk, válogatunk, és az az érzésünk, hogy a sokfajta termék megjelenésével nő a szabadságunk. Ez nagy veszély,

Dávid István négy gyermek édesapja, vallástanár, lelkipásztor a református egyetemi misszióban, a kolozsvári FIKE (Főiskolások Ifjúsági Keresztyén Egyesülete) keretében, az egyházkerületnek a pásztorálásával szolgál a fiatalok körében. A lelki útkeresésről, a tapintható világon túl levő dolgok iránti érdeklődésről, annak veszélyeiről, valamint az egyház, a keresztyének feladatáról beszélgettünk vele.

mert az ember könnyen eltéved, meg elkezdi válogatni, majd elkezdi finy-nyás lenni, meg lecseréli a termékeket, ha csalódott benne, és elfelejtjük azt, hogy az Istennel való kapcsolat és az egymással való kapcsolatnak kulcsfontosságú része a kitartás. Vannak dolgok, amikhez idő kell, hogy beérjenek. Nem terméket veszünk, amikor az Istennel való kapcsolatról, a házasságról vagy az emberi kapcsolatokról beszélek, hanem egy folyamatba lépek, amelyben én is változom, nyitott vagyok a változásra, és szabaddá tudom tenni a másikat arra, hogy ő maga is változzon.

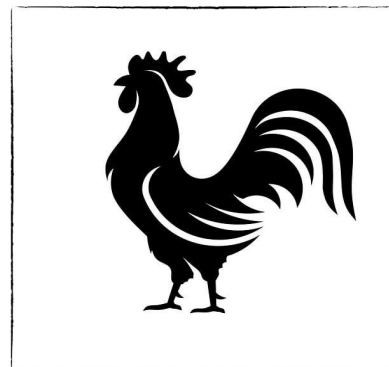
– **Milyen károkat okozhat a lelki eltévelyedés?**

– Van egy sejtésem, hogy az utóbbi időben ezeknek a kérdéseknek a háttérben a legtöbbször egy nagy adag félelem van, ami lehet, hogy jogos, féltjük a gyermekeinket, a szeretteinket, saját magunkat, félünk attól, hogy nem tudjuk, rendezett lesz-e a jövőnk, hogy az új mód-szerek, új nyelvek, trendek vajon mennyire lesznek helytállóak. Ez a félelem egy valós dolog, nem kétséges, én viszont igyekszem annak hangot adni, hogy Isten nem a félelem lelkét adta nekünk. Én inkább a pozitív oldalát nézem. Fiatalokkal dolgozom, és látom, hogy bennük ott van a nyitottság, a vágy arra, hogy valami megtartsa őket, valaminek a védettségébe, szeretetébe bele tudjanak simulni. Én hinni tudok abban, és azt is tapasztalom, hogy amikor az ember erre a megtartó isteni szeretetre figyel, akkor ott mindaz, ami jelentéktelen vagy káros, lehull. Nem bagatellizálni akarom, nagyon összetett ez a kérdés, hiszen a piaci

szellem, a fogyasztói társadalom világa begyűri az embernek a spirituális keresésébe is. Minden-evők lettünk, és ebben valóban van veszély, hogy miközben Isten az élő vizet, önmagát kínálja fel, mi képe-sek vagyunk megelégedni valami toxikus, instant, gyors, élményszerű dologgal.

– **Ebben a helyzetben mi az egyháznak, a keresztyéneknek a feladata?**

– Két fontos feladat van: emlé-keztetni azokra a hitigazságokra, amelyek átvészelték az évszázado-kat, és amelyek kiinduló- vagy tájé-kozási pontként szolgálnak a mai világban is. Az egyháznak, a lelkész-nek, a keresztyén embernek az a fel-adata, hogy a körülöttük élő embe-rek közösségében megtalálja annak a módját, hogy miként lehet ezeket a hitigazságokat, felismeréseket ki-hangosítani, és nem elhallgatni. Marqueznek a *Száz év magány* című regényében van egy csodálatos rész, amelyben arról olvasunk, hogy az emberek megbetegednek, és a beteg-ség egyik tünete az, hogy elfelejtik a szavakat. Elfelejtik, hogy a dolgok-nak mi a neve. A faluközösség úgy dönt, hogy a település központjába

felírják azt a mondatot, hogy *Isten van*, hogy erről soha ne feledkezzenek meg. Úgy gondolom, hogy az egyháznak, a keresztyén embernek, a tanítványnak mindig az a feladata, hogy erre önmagát és a környezetét emlékeztesse, hogy ki ne essen emlékezetünkől Isten értünk alkotott terve. A másik feladat a kísérés. Ott lenni azon az úton, amit akár a tékozló fiú is bejárt, ott lenni a hitigazságok körüli vívódásokban, a leghétköznapibb helyzetekben. Amikor kísérőként vagyok jelen, segítenem kell felebarátomat abban, hogy találkozzon az élő Istennel.

– Napjainkban fel van készülve az egyház erre a kihívásra?

– Nagyon sokfélék vagyunk. Vannak olyan gyülekezetek, lelkészek, amelyek/akik ebben a feladatban nem találják a helyüket, elfáradtak, vagy nem találják azt a nyelvet, ahogyan megszólíthatnák az embereket, ahogyan Isten megszólítását átadhatnák. Olyan lelkészeket és gyülekezeti tagokat is látok viszont, akik ott vannak az emberek között, látják és „emésztgetik” a mai kor kihívásait. Igyekeznek szembenézni ezekkel a kihívásokkal, miközben nyilvánvaló, hogy nem egy egyszerű feladat – abban a világban, amelyben mindenkinek mindenféle módon igaza van, és mindenki az egyéni, individuális hitéletét építgeti – arról beszélni, hogy mit jelent a közös hit megélésének a szépsége. Nem könnyű feladat, de Jézus nem is ígérte azt, hogy a lélektől lélekig vezető út könnyű lesz. Mindig is voltak kihí-

vások, és jelenleg is ezek közt él az egyház, a szó két értelmében is. Egyrészt van Valaki, aki kihív és elválaszt, hiszen az egyház az elhívottaknak a közössége, és van a társadalom, a világ, amely él a maga ritmusában, és megadja annak a mintázatát, hogy miként lehet az embereket megszólítani. Nem merem azt mondani, hogy a mai kihívások nehezebbek lennének, mint korábban, viszont annak a nehézségét és súlyát érzékelem, hogy miközben az emberekben ott van a vágy arra, hogy hiteles nyelven, hiteles közösségben, hiteles emberek között ők maguk is hitelessé tudjanak válni, a spirituális élet „elpiacosodott” és individualizálódott.

– Mi lehet ennek az „elpiacosodásnak” az oka?

– Élménytársadalomban élünk, és az Istennel való kapcsolatáról gondolkodva nagyon könnyen hangolódunk az élményekre. A fiatalok közt azt látom, hogy nem feltétlenül az Istennel való kapcsolatban mélyülnek el, hanem azt szeretnék, hogy ez a kapcsolat mindig élményszerű legyen. Nemcsak a hitéletre, hanem a párkapcsolatokra vagy a hivatás megtalálására nézve is érvényes ez, hogy megijedünk akkor, ha valami nehézség adódik, vagy egyhangúvá kezd válni. Mindig valami újat szeretnénk, valamit, ami felemel, az Istennel való kapcsolatnak pedig van egyfajta monotonitása is.

– Ennek következtében fordulnak el egyesek Istentől vagy az egyháztól?

– A statisztikák azt mutatják, hogy az egyháztól távolodnak el az emberek, a vallásszociológusok pedig azt mondják, hogy az egyházzal szembeni fenntartás és csalódottság nem azonos az Istennel való kapcsolatnak a megszűnésével. Isten felé nyitott az ember akkor is, ha esetleg egy vallásban, felekezetben, vagy a saját egyházában csalódik. Mindenesetre ez egyfajta kritika az egyházzal, és azon belül velünk, egyházban szolgáló személyekkel szemben.

– Mi a válaszuk erre a kritikára?

– Komolyan kell vennünk azokat a hangokat, amelyek a gyülekezetünk működését illetik, és együtt kell gondolkodnunk azokkal, akik nemcsak kívülről fogalmaznak meg kritikát, hanem belülről, elkötelezetten szeretnének valamilyen módon változtatni.

– Hogyan tudnak a jelenlegi kihívások közt helytállni?

– Az egyház, mint bármely szervezet, minél nagyobb, annál lomhább, annál lassabban tud újításokat bevezetni. Ez előny is, hiszen nem ül fel mindenfajta újszerűségnek csak azért, mert most éppen ez a divat, de hátrány is egyben, hiszen nem biztos, hogy minden esetben tudjuk követni az emberek életritmusát. Az egyházban azonosított problémák jó része nem egyházi probléma, hanem az emberi közösségeknek a rákfenéje. Egyre nehezebben kapcsolódunk egymáshoz, egyre felszínebbek az emberi kapcsolataink, egyre kevesebb időnk van arra, hogy elmélyüljünk egymás látásában és megértésében. Ez a társadalmunknak a problémája. Az egyház és minden olyan szervezet, amely az embereket próbálja megszólítani, azt kell szem előtt tartsa, hogy miképpen tud segíteni abban, hogy az egymással töltött idő és az Istenre való figyelés az életminőségüket javítsa.

Nagy kihívás van abban, hogy igaz szóval és a szeretet erejével tudjuk a megtartottság, a csendesség útja felé kísérni a zúgolódó, zaklatott és kereső embert.

• KORONDI KINGA

Veszélyes mélységek

Egy szép nyári délutánon beszélgettem Szász Tibor Andrással, Felsőőfalva református lelkészével, akit olvasóink már ismerhetnek, korábban a médiában önként vállalt szerepéről beszélgettünk. Mostani, spiritualitásról szóló beszélgetésünkhöz elengedhetetlen, hogy többet meséljen magáról.

– Annak idején, amikor Csomakörösön voltam lelkész hét évig, nagyon komolyan foglalkoztam Csoma Sándor életével, főleg a tibeti dolgaival. Meglehetősen közel kerültem ehhez a hitvilághoz. Később három évig intenzíven foglalkoztam a *vaisnava* irányzattal, majd a buddhizmus különböző ágazataival, a *bön* buddhizmussal – ez egyik leágazása a hinduizmusnak a tibeti vallással keveredve. Utána a *zen* buddhizmus és a *chan* következett, ami a kínai buddhizmus egyik formája. Később nagyjából három évig a *kabbalával* foglalkoztam. Számos spiritualitásba beleástam magam, majd pedig az egészet meghaladva, a sámánizmussal foglalkoztam elég sokáig. Tulajdonképpen még az utóbbi években is inkább ez foglalkoztatott. Rengeteg iskolával találkoztam. El kell mondjam, elég nagy mélységben és szakszerűen megjártam ezeket, és számos gyakorlatukat végigcsináltam.

– **Nem úgy működik ez, hogy az ember kitűz egy célt, és azt megpróbálja spirituális eszközökkel elérni?**

– Szét kell választani: az ember vagy meg akar ismeri egy bizonyos valóságot, vagy kitalál egyet és azt keresi még akkor is, ha az nem is létezik. Ha egy már virtuálisan kidolgozott világba be akarnak vonni, akkor ne előítéllettel menj bele! Ne ítélkezve és ellenségesen, hanem az legyen a cél, hogy minél nagyobb mértékben megismerjed, úgy ahogy kibomlik előtted. Ez a járható útja a behatolásnak, de nem ajánlom bárkinek.

– **Ön mégis belefogott, megtanulta az elméletét, végigpróbálta a gyakorlatokat. Miért?**

– Rengeteg módszert tanultam, számos élményem volt ezzel kapcsolatban, és sok emberrel tudtam beszélgetni, akik más lelki térben mozognak, mint én. Elegendő

mély szintre, vagy magaságokba tudtam kerülni ezáltal. De – még egyszer – nem ajánlom, hogy megfontolatlanul bárki belefogjon ilyesmibe. Egyrészt, mert kell hozzá egy veleszületett képesség és egy lelki állóképesség. Ugyanakkor erős védelmed kell legyen, egyfajta lelki immunrendszered. Nekem az a védőbástyám, hogy kökemény, fanatikus, rendíthetetlen keresztyén vagyok. Ez engem megvédett, de nem tett sebezhetetlenné.

– **Akinek igénye van a spiritualításra, mit tegyen?**

– Forduljon a Szentíráshoz. Köztudott egyébként, hogy ha valaki be akar kerülni egy tibeti kolostorba tanoncnak, nagyon nehéz próbákat kell kiálljon. Megalázzák, nagy fizikai terhelésnek teszik ki. Nem gonoszásból, hanem azért, hogy kiderüljön, hogy összeroppan-e, vagy sem, mert aki nem bírja azt a lelki stresszt vagy terhelést, az a tanítás és a spirituális terhelés esetén összeroppan, megzavarodik. Ráadásul itt, Európában messze nem az eredeti tanokkal találkozunk, hanem azoknak egy felhígított, sőt alapjaiban megváltoztatott formájával. Külön veszély, hogy óriási a kínálat a tanításban, mert hatalmas üzleti lehetőség rejlik benne. El lehet adni az iskolákat, kurzusokat. Közösségeket lehet létrehozni, ahol az első lecke az, hogy add ide a pénzedet, és ezt sokan meg is teszik.

A jelentkezőket bevezetik egy bizonyos területre, mondván: „engedd el magad, engedd, hogy bejöjjenek az energiák”, és egy más tudatállapotba viszik, majd ott hagyják. Ilyen szempontból veszélyesek ezek a kurzusok. Ha valami baj történik, a „Mester” nem tudja megállítani az elmélyülés folyamatát, visszaállítani az eredeti állapotot, nem tudja kezelni a helyzetet. Nagyon veszélyes. Számos ilyen lelki károsultat gondoztam. Az élet annál sokkal bonyolultabb, minthogy „legyél pozitív”! Persze legyél derűlátó, jóra törekvő, de ez nem elég, mert belénk van programozva, hogy el kell viselni bizonyos mennyiségű stresszt is. Ha mindent átnyomunk a pozitív oldalra, akkor diszharmonikussá válik a személyiségünk.

– **Amikor azt tanácsolja, hogy a Bibliához forduljunk, konkrétan mire gondol?**

• Interjú

– Elsősorban arra, hogy Isten élő valóság, Ő valós személy, aki kommunikál. A kommunikációjának egy része már le van írva a Szentírásban, de ugyanakkor van egy élő kapcsolati lehetőség is. Ilyenkor nemcsak kérhetsz valamit, hanem válaszol is megszólításodra, és azt meghallgatod. Egyszerűen hangzik ez, de mégis nagyon kevés emberrel történik meg napirenden. Gyakoribb, hogy a kommunikáció nem verbális. Ilyenkor az imádkozó emberben mély, személyes istentudat van. Tudja, hogy van Isten, érzi a hatalmát, összeköti mindazzal, amit megélt: ebből alakul ki egy mély keresztyén spiritualitás. Ebben a mélységben Istent lehetetlen szétválasztani az Úr személyétől. Sajnos a mai világban sokakban nincs meg ez az élő, belső közösség, a visszajelzésnek ez a közös istentudata, viszont ott van az ördög szüntelen kísértése, hogy: „találj ki valamit, és aztán keresd meg, menj ki, lépj ki az ismeretlenbe”, míg végül eltévedsz.

– Ha igényem van a keresztyén spiritualitás megélésére, van-e az egyházon belül ilyen lehetőség?

– Igen, meg kell keresni az egyházon belül azokat a csoportokat és kiscsoportokat, amelyek ilyesmivel foglalkoznak. Tudjuk, hogy a lelkészeink sokfélék, különböző feladatokra vannak elhívva, különbözőek a tapasztalataik és nyitottságuk. Elméletben a legjobb az volna, ha a saját gyülekezeted lelkészehez tudnál fordulni, de mint jeleztem, nem minden lelkész egyforma. Ezért keresni kell olyant, aki járatosabb e kérdéskörben, de csakis garantáltan hitvalló keresztyén, szakképzett személyt. Ez nem azt jelenti, hogy el kell hagynod a gyülekezetet! Ha el akarnak szakítani tőle, akkor nem hiteles helyen keresel. Ha valaki rátalál valamiféle spirituális csoportra, amelyik tetszik, akkor is mindenképpen érde-

mes kikérni a lelkész véleményét. Vannak jóhiszemű és ártalmatlan csoportok is, de nehéz megkülönböztetni az ártalmasaktól, mert először mindenki a jó oldalát mutatja. Minden csoport szimpatikusan adja el magát, „csak ringatózunk, harmóniában a világgal, természettel” – mondják, de azért érdemes egy lelki vezetővel ellenőriztetni az egészet. Ajánlatos, hogy mindenkinek legyen egy lelki atyja, vagy anyja, hiszen sok a lelkész, keresztyén pszichológus. Ő tud ajánlani mást szükség esetén, jobb utat és biztonságosabbat, és figyelmeztet a megvezetésekre. Az elcsúszott csoportok arról ismerhetők fel, hogy vagy keményen keresztyén egyházellenesek, vagy nagyon meg tudnak terhelni lelkileg.

– Mennyire jelentős az egyházellenesség, méreteiben mekkora?

– Elég nagy. Az erdélyi magyarság körében sokszor a sikeres vállalkozókat célozzák meg. Nem egy kisvárosban 10-16 kör, vagy misszió is működik: vannak keresztyén szekták, hindu körítéssel ellátottak, vannak hagyományörző mázzal bevont társaságok, de ide tartoznak akár a csodagyógyítók, kártyavetők is. Mind-mind más szinten próbálnak meg követőket szerezni.

Ahhoz, hogy sikeresen elkerüljük ezeket a veszélyeket, jó volna, ha újraértékelnénk az egyházzal élő berögzött képünket, újraértelmeznénk, építhetnénk a közösségeink ilyen téren való szolgálatát, ott keresve a válaszokat a kérdéseinkre. Tagadhatatlan, hogy ez a spirituális világ létezik, és ugyanannyira veszélyes, mint a tengerbe beúszni. Felügyelet nélkül semmiképpen nem ajánlom!

• KORONDI KINGA

La vita è bella

Nagy divatja van a bakancslistáknak. Van, aki adrenalinlöketeket szeretne szerezni, ezért hullámvasutakra ül, meg repülőkre vagy éppen motorkerékpárra, van, aki könyvekből állít össze elolvasandó listát, mások utazási célokat tűznek ki. A repertoár tényleg végtelen. Benne lehetnek a legtitkosabb vágyaink, a legnehezebben megvalósítható életcéljaink, vagy akár csak egy nyárra, a terveink. Az elszántabbak kitűzött céljaik mellé ütemtervet is csatolnak.

Azt állítják a kutatók, hogy 20 óra odaadó gyakorlással alapszíntén elsajátítható egy új tudás, készség. Az egyik legnézettebb ismeretterjesztő előadássorozat népszerű előadója kipróbálta. Egy hónapig minden nap 45 percet gyakorolt ukulelén, és végül el tudott játszani egy népszerű darabot. Először elmélyedt az elméletben. Kiderült, hogy elég néhány akkordot megtanulnia az egyszerű dallamok eljátszásához, majd ezt a néhány mozdulatsort addig gyakorolta, míg gond nélkül ment. Más kutatók a kiemelkedő teljesítmény eléréséhez vezető utat és feltételeket vizsgálták. Arra a következtetésre jutottak, hogy nem jósolható meg, hogy kiből lesz kiemelkedő szakértő, de 10 év elszánt gyakorlással és megfelelő irányítással kiemelkedő teljesítményt lehet elérni. A szakértelem elsajátításához – a sportokat leszámítva, ahol a testalkat fontos követelmény – semmi egyéb nem szükséges, mint kitartás és szorgalom. Ehhez adódik a megfelelő szakvezető útmutatása. A bakancslistáknak tehát megvan a létjogosultságuk, és érdemes követni az abban kitűzött célokat. A bakancslistairás és a kiemelkedő teljesítmény eléréséért tett erőfeszítések mellett azonban arra biztatott egy ismerősöm – és megfogadom a tanácsát –, hogy írjak egy listát azokról a jó cselekedetekről, amelyeket meg szeretnék valósítani. Azt javasolta, hogy legyen egy jócselekedet-bakancslistám. Hogy mit írok erre, az majdnem mindegy, lehet az öregek, betegek látogatása, jó célok támogatása, rászorulóknak segítése, de lehet csak egy árva gyerek megvendégelése. Az egyetlen fontos szempont, hogy kezdjem el megvalósítani, és azt fogom tapasztalni, hogy az élet szép.

- k2 -

Az egyház kegyessége a 19-20. század fordulóján

Napjainkban egyre erőteljesebbé váltak a református egyház belső (lelki) megújulását célzó, módszerek tekintetében is igen változatos kísérletek. Közülük egyesek már az egyházi kereteket feszegetik. Szerintük az egyház már nem nyújt megfelelő lehetőséget a kegyesség megéléséhez. Valóban így van ez? Valóban így volt ez?

Hogy megtaláljuk rá a választ, tekintünk át a magyar területeken kibontakozó ébredési mozgalmak és a református egyház 19. századi visszanyúló kapcsolatának kezdeti időszakát.

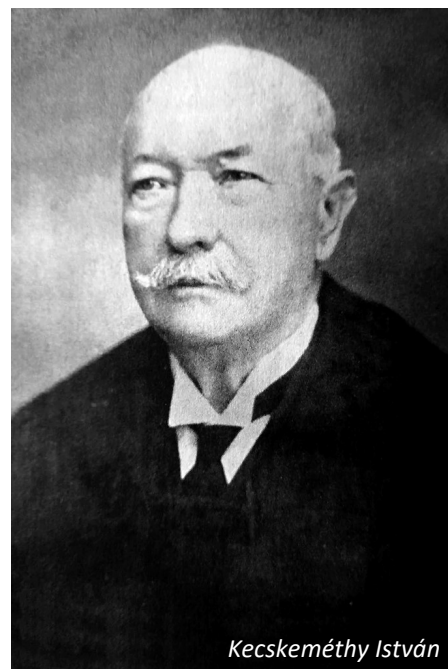
Az ébredési mozgalmak a racionális és liberális teológiai eszmék ellensúlyozásaként jelentek meg. Fő feladatuknak a 19. század végére lelki válságba jutott református egyház „újjáélesztését” tekintették, evangelizációval és missziós munkával. A reformátusság körében ténykedésük sokrétű volt. Kezdetben egy-egy meghatározó személy (Filó Lajos, Révész Imre, Szabó Aladár, Kecskeméthy István, Kenessey Béla, Szilassy Aladár) körül kialakult munkacsoport, később pedig egyletek (Protestáns Országos Árvaegylet, Bethánia Egylet, Budapesti Református Ifjúsági Egyesület) útján nyilvánult meg. Az 1892-ben létrejött Lorántffy Zsuzsanna Egyesület felkarolta a rászoruló nőket és a gyermekeket. Az egyleti munka keretében az evangelizációra és a diakóni-

ára fektették a hangsúlyt. A munka koordinálására 1900-ban létrehozták a Belmissziói Országos Egyesületet. Ugyanekkor Megyeres Béla, Miklós Elemér, Papp Mihály és Barsi Károly budapesti teológusok kezdeményezésére létrejött a Bethlen Gábor Kör. Szakosztályai az egyetemi hallgatók körében végeztek evangelizációs munkát.

Az egyletek keretében számos egyházi személyiség is tevékenykedett. Ennek ellenére munkájuk egyházon kívül zajlott, ezért számos kritika érte őket. Hatékonyságuk azonban vitathatatlan volt.

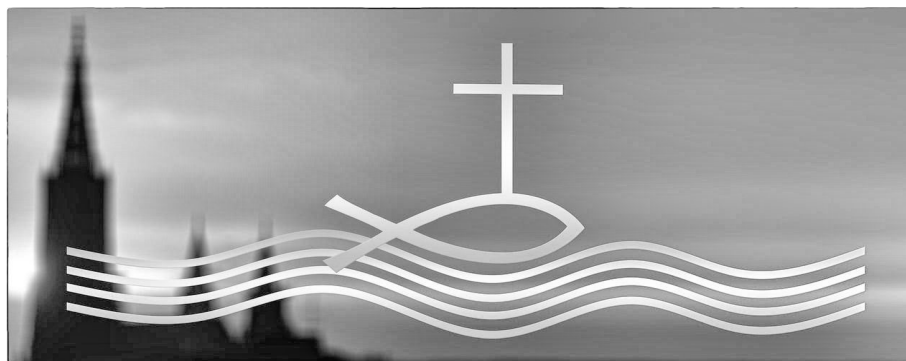
A magyarországi ébredési mozgalom és a hozzá kapcsolódó belmissziói munka Erdélyben Kecskeméthy István Kolozsvárra érkezésével vált ismertté. A magával hozott kegyességi eszmét és a belmissziói munkában összegyűjtött tapasztalatait az 1895-ben indult Theológiai Fakultáson, illetve a liberális teológiával átítatott kolozsvári környezetben kamatoztatta. Teológiai tanárként részt vállalt a felolvasó- és vallásos estek szervezésében. A teológia dísztermében gyermek istentiszteleteket tartott. 1896-ban létrehozta az Evangéliumi Szövetséget, 1900-ban pedig a Keresztyén munkaegyletet. Az egyetemes pap-ság elvét valló Kecskeméthy evangelizált, tudományt művelt, illetve ő szerkesztette a felnőtt és gyerek olvasóközönség számára a lelki táplá-

lékot nyújtó *Kis Tükör* és *Napsugár* című evangéliumi kiadványt. Éveken át gondozta és pásztorkolta a monostori református gyülekezetet. Felkarolta és népszerűsítette a Bethánia Szövetség (CE) munkáját, és többkevesebb sikerrel próbálta annak tevékenységét az egyház keretében kibontakozó belmissziói mozgalommal összhangba hozni. Gyakran élt a kritikával is, ha úgy látta, hogy Isten ügyének felkarolásában bármelyik fél önös érdekeit helyezte előtérbe.

Kecskeméthy István

Az 1927-ben megjelent *Felekezetekhez való tartozás és felekezet felettség* című cikkében a következőképpen fogalmazott: „*Krisztus teste egy és oszthatatlan. [...] Bármilyen felekezethez tartozzék is tehát valaki, aki hit által él, az ettől a minden fajok, nyelvek, vallások és felekezetek felett álló közösségtől el nem szakítható. [...] Mert nem csak Krisztus teste egy, hanem élete is egy; és ez az élet folyik az időn és örökkévalóságon át mindazokban, akik hisznek. Aki tehát a saját felekezetén kívül másról nem akar tudni,*

Ravasz László

az ezt a felséges vérkeringést akarja elkötni és lehetetlenné tenni, amely az egész testet élteti. Viszont aki azt mondja, hogy mivel ő ennek a felekezetek fölött álló egységes testnek tagja, tehát nem akar egy külön felekezetnek sem tagja lenni: az pedig úgy tesz, mintha valaki a testnek szép, arányos tagolódását akarná megszüntetni, hogy ne legyen kéz és láb, csak egy nagy testtömeg.”

Gondolataiból világosan kitűnik, hogy nem széthúzást és szakadást, hanem megfelelő keretek között zajló harmonikus, egymásra épülő evangelizációs munkát képzelt el.

Kecskeméthy személye igen nagy hatással volt a kegyességi és belmissziói eszmékre fogékony fiatal teológusokra. Ebben a kolozsvári légkörben alakult meg 1903-ban az erdélyi Bethlen Gábor Kör, amely a keresztyén magatartás megerősítését és annak gyakorlati kivitelezését tűzte ki célul. Törekvésük összhangban állt Szász Domokos püspök egyházmegújító tervével. Ennek megvalósítására olyan tanári kar áll rendelkezésre (Kenessey Béla, Kecskeméthy István, Nagy Károly), akik a teológián biblíamagyarázatokat, vallásos ünnepélyeket szerveztek, részt vállaltak a gyülekezeti munkában és a belmisszió erdélyi megalapozásában.

Az elkezdett munkának új lendületet adott Ravasz László teológiai

tanárrá történt kinevezése. Hitvallása az volt, hogy személyessé kell tenni a keresztyéniséget, másként csupán történelmi emlék, illetve egyes hagyomány marad. Újítást hozott ugyanakkor az igehirdetés módszerében is. Kimondta, hogy az igehirdetés áll az istentisztelet központjában. Lényegét a hitben való közösség, testvériség adja. Prédikálni csak hitből hitbe lehet. A fiatal professzor jelentős mértékben hozzájárult a református egyház szemléletváltásának elmélyítéséhez. A személye köré csoportosult tanítványai (Makkai Sándor, Révész Imre, Imre Lajos, Tavaszy Sándor, Göncy Lajos) teológiai tanárokként a két világháború közötti belmissziói munka megszervezői és irányítói lettek. Meggyőződésük volt, hogy a református egyház megújítása csak a Szentíráshoz való visszafordulás révén valósítható meg. Ugyanakkor elutasítottak minden szélsőséges, érzelmi alapokra helyezkedő és ható pietista törekvést. Az Imre Lajos és Révész Imre ténykedésének köszönhetően újjáéledt Bethlen Gábor Kör – Ravasz László elnökségével, Nagy Károly és Kecskeméthy István bábáskodásával – felkarolta a vasárnapi iskolai oktatást, illetve a bibliaolvasó estélyek szervezését. Ebben az időszakban bontakozott ki a nőszövetségi és ifjúsági mozgalom is, amely a két világháború között teljesedett ki. Munkájukat ekkor már az egyházkerület által létrehozott Belmissziói Bizottság koordinálta.

A 19. században kibontakozó kegyességi mozgalmak eredményeit a református egyház igen hatékonyan építette be egyházújító tervébe. Megvalósítását olyan személyekre bízta, akik felismerték, hogy mindez csak a Szentírásra alapozott evangelizációs és missziói munkával valósítható meg. Erőfeszítéseik eredményeként a 20. század első felében a társadalom minden rétegét megragadó belmissziói munka bontakozott ki, amely lényegesen megváltoztatta és napjainkig meghatározta a református egyház arculatát.

• BEREKMÉRI ÁRPÁD RÓBERT

„Bár sok egyház van, de Krisztus csak egy van. Ennek az egy Krisztusnak adott át a teremtő Isten ama titkos szövetség szerint, hogy benne leszek igazán az Ő népe. Ennélfogva mindenki, aki Krisztushoz megérkezett, egy láthatatlan lelki társaságot alkot, amely áthúzódik múlton, jelenen és jövőn, mert örökkévaló.

A különbségek az egységből táplálkoznak, de az egységben találkoznak. Akkor vagyok én jó református, ha minél inkább hiszek az egy Krisztusban, s minél inkább engedelmeskedem neki. Akkor vagyok jó református, ha minél mélyebben belegyökerezem az egy és örök Isten atyai szövetségébe, minél inkább részese vagyok az elhivatás reménységének, minél inkább ott vagyok, ahol az egy test és lélek összefügg. Ugyanez áll minden keresztyén egyházzal.

Minden felekezetnek az a legfőbb érdeke és kötelessége, hogy minél több krisztusi életet sugározzék. Mindig akkor újul meg és megy át boldog reformációra, mikor önmagával és a világgal szemben Krisztusnak ad igazat. Ide fordul tehát a tétel: annál jobb református valaki, minél igazibb keresztyén. De ugyanaz áll a többi egyházakra nézve is. Minden egyháznak a múltban gyökerező különbségek felett látnia kell a jövő felé mutató nagy egységet: a látható különbségek felett meg kell ragadnia a láthatatlan egységet. Krisztusban találkozhatnak és találkozhatnak is mindig az egyházak. A felekezeti harcok mértéke az egyházaknak – rendszeren az erősebbnek – Krisztustól való távolságát méri. Az igazi felekezeti béke az egyházaknak Krisztusban való találkozása.

A különbség a múlt törvénye, az egység a jövő szabálya.”

Ravasz László

Hamvas Béla

A tamariszkusz alatt

Egy kicsit leültem ide, a tamariszkusz alá, hogy a frissen szedett sárga, mézes fügét az árnyékban illő nyugalommal költsem el. Dél felé járt, és az öbölben nem volt senki. Inkább metafizika volt, mint evés. Néha szabad így enni, mintha az ember imádkozna. S amikor a partra mentem, hogy az érett gyümölcs ragadós cukrát kezembről lemossam, vissza kellett térnem, az ünnepet egy cigarettával megszentelni.

Epiphonézsiz, gondoltam. Görög szó. Dionüsziosz Areopagitának Isten neveiről írott könyvében találtam, és annyit jelent: gyermeki viszony Isten iránt, aki az ember szívében megpihen, és jóságosan az emberre mosolyog. Ha lenne valaki, emberi Mester, aki meg tud tanítani arra, hogy a szívében lakó isteni jóság arcát meglássam, a világ végére mennék hozzá gyalog. Aki megtanítana rá, hogy utazom, fürdöm, játszom, fügét eszem, cigarettára gyújtok, s mindez nem szükségképpen léha időfecsérlés. Céltalan, bár kellemes, de felelőtlen és hiú játék lehet, de lehet istengyermekség is.

Most nincs szó arról, hogy van szenvedés, betegség, zátony, bűn, halál. Mert van. Nincs szó a vergődő vezeklésről, amely évekig, mialatt egyetlen világos percet sem talál, kínokban ég. Az *epiphonézsiz* nem az, hogy az ember összetörve nyög és vacog a foga az iszonyattól, mert ezt a sorsot végig kell csinálnia. Kivételes pillanat ez, amikor olyan ésbontóan boldog vagyok, hogy a határtalan isteni jóság felragyogó nagyságába beleremegek, és megértem, ha Ő ilyen közvetlenül megnyilatkozik, nem tehetek mást, mint megrendült örömmel szóltanul felfoháskodom: köszönöm.

A vallás nehéz, sötét, szenvedő, aszketikus, önmegtagadó útját minden ember ismeri. De van úgy, pillanatokra, hogy a nap is felragyog.

Religion is not our burden, but our privilege – a vallás nem teher, hanem kiváltság. S ez a kiváltság ilyen percekben, a legnagyobb vallásos időkben: Isten gyermekének lenni. Néhány misztikus beszél róla, és volt valaki, aki ebben az *epiphonézsiz*ben élt, Isten egyik legkedvesebb gyermeke: Szent Ferenc. Ő értette, hogy enni, aludni, fürödni, virágban gyönyörködni, szép lányra mosolyogni, sétálni, játszani lehet ima, ha az ember igazán Isten gyermeke, s megbékült szívében az isteni jóság az emberre néz.

Kedvesem, aki ezt olvasod, és azt hiszed, hogy káromlom őt, hidd el nekem, életemben egyetlen lényeges, komoly, döntő, egész sorsomat megrázó élmény az volt, amikor azt mondtam: Uram, nem tudok keresztény lenni, mert nem tudom gyűlölni a világot. Erre a következő választ kaptam: nem a világot kell gyűlölni, hanem Istent szeretni, s aki Istent szereti, az nem gyűlölhet semmit. Hidd el, kedvesem, húsz évnél hosszabb ideig a föld minden sarkát felforgattam, hogy Istent megtaláljam. *Tu ne me chercherais pas, si tu ne me possédais* – mondja Pascal –, nem keresnél engem, ha nem lennék

bennem. Létemnek egyedüli értelme volt, megtalálni őt. Kerestem filozófiában, bölcsességben, művészetben, mitológiában, kerestem szerelemben, természetben, aszkézisben, és nem vettem észre, hogy itt van a szívemben. Ő. Istenek sokan vannak, Isten csak egy. Miért volt fontos nekem mindig a vallás? Miért nem volt fontosabb ő? S ha már megtaláltam, nem mindegy nekem, hogy milyen szavakkal beszélek hozzá, ha Neki mindegy? Mert ő nem a szavakat hallja, hanem a szíveket.

Már hosszú ideje őriztem a titkot magamban, hogy megérkeztem a hitbe, amelyben születtem: *Tief ist die Trauer, der mich umdüstert, eintrete ich wieder Herr, in dein Haus* – mélységes bánat sötétlik körülöttem, belépek a házába, Uram, megint. Házába visszatértem, de nem mertem bevallani senkinek. Szégyelltem magam. Azt fogják mondani rólam, amit én másról: megtört. Őszintén szólva, akkor éppen olyan kevésbé voltam megtörve, mint most. Sőt. Biztosan tudom, hogy akkor kisebb voltam, s azóta nőttem. Félttem, hogy rám olvassák azt, amit aposztata koromban én olvastam rájuk. Borzasztó dolgok

voltak azok. Irtózat fog el, ha rágon-
dolok. Nem tehetem jóvá többé-
soha? S az egyetlen lehetőség a kö-
vetkezmények alól szabadulni, ha
vállalom értük a felelősséget még
most is, amikor pedig abból, amit
akkor mondtam, nem hiszek semmit.
Azt hiszem egyébként, hogy a dolog
nem a valláson múlik. Ami velem
történt, nem a vallás dolga, hanem
Istené. Amíg az egyedül igaz hitet

kerestem, tévelyegtem. Egyedül igaz
hit nincs. Minden ezen múlik: Istent
megtalálni, és megszeretni. Vagy:
megszeretni és megtalálni. A többi
csak teológia.

Ez a pillanat itt a tamariszkusz
alatt erőt ad arra, hogy ne titkoljak
tovább semmit. Még azok előtt sem,
akiket a hűtlenségbe én taszítottam.
Az egyetlen, amit még tehetek, az
*epiphoniaszisz*ről beszélek nekik, s
arról, hogy az ő türelme és jósága
végtelen. A visszatért fiú már be-
szélhet a még kint kalandozó tékoz-
lóknak: gyertek, mert ő szereti a
megtérteket. S aki megtér, az részese
lehet az istengyermekségnek. Nem
haragszik meg, ha megeszem a friss
fügét, ha megiszom a bort, ó, a bort
nagyon szeretem, különösen ezt a
vöröset, ami itt terem! Haragszol
érte, Uram? Ugye, nem teszed? Ha te
itt élnél, innád, s hálát adnál, amiért

van ilyen fenséges ital. Milyen jó
gyermeknek lenni, fürödni, gyönyör-
ködni, gúnyolódni az ostobákon,
szabadszájúnak lenni, ajándéknak
érezni azt, amit kaptam: bort, örö-
met, virágot éppen úgy, mint játékot,
kacér, kihívó, hamiskás jókedvet és
édes derűt.

Ismét azt hiszed, hogy káromlás
követek el? Azt hiszed, hogy a fele-
lőtlen életre, amit a ragyogó tenge-
ren itt élek, rafinált igazolást kere-
sek, s az *epiphoniaszisz* nem egyéb,
mint a frivol élvező fokozhatatlan
hazugsága? Elfelejtetted kedvesem,
hogy a vallás nem morál. A morál
beszélhet jóról, rosszról, bűnről,
erényről, hazugságról, igazságról.
A vallás nem beszélhet másról,
csak Róla. S ha ő, kivételesen,
most, ebben az órában, szívemben
megnyilatkozott, felmentett a morál
alól, mert gyermekének fogadott, és
most nekem, mint a gyermeknek,
mindent szabad. Mert most csak
egyetlen fontos dolog van, hogy én
szeretem őt, és ő szeret engem. S ez
a szeretet megszenteli, hogy hetyke,
gúnyos, csúfolkodó, egy kicsit fa-
lánc, torkos, jókedvű vagyok, aki
szeretnék megsimogatni minden
puha göndör haját, karcsú női lábát,
aki fecsegő, szószátyár, csintalan
vagyok. Ajándékok ezek. Az embe-
rek többsége szenvedését még ko-
molyan tudja venni, de örömét már
nem.

Szent-Gály Kata

Élj bennem Uram

Élj bennem uram és tarts
engem magadban mindörökké
jelentsd ki magadat szívemnek
mint ahogyan szívesen
beszélnek titkaikról az igaz
barátok s az igazán szeretők?

Most, az istengyermekség e szent
perceiben tudom, hogy a tiszta szív-
nek minden morál értelmetlenség.
Isten veled örül, mert ő van a tenger
méltóságában és a ragyogó égben, az
illatos cigarettában és a cukros fűgé-
ben. De csak gyermekei tudják ezt,
azok a gyermekei, akik megilletőd-
nek, amikor a tengerbe lépnek, és
felhevült bőrükön a hús víz meg-
pezsdül. Ó, nevetve imádkozni, s a
tündöklő nyárba kiáltani: milyen jó a
Te gyermekednek lenni! Drága jó
Atyám, hogy szeretnék a nyakadba
ugrani, hogy szeretném, ha magad-
hoz szorítanál, és azt mondanád: ha
szíved túlrad és eléri a tisztaság
perceit, neved és örülj, s aztán
eredj és beszélj a világnak erről az
örömről.

Pilder Mária

(1888–1966)

Két hónappal ezelőtt az Úr Isten egy könyvet adott a kezembe: *Az Úr szolgálóleánya – válogatás Pilder Mária műveiből*. Vályi Nagy Ervin és Tarr Kálmán szerkesztette. Eddig is láttam már ezt a könyvet, de soha nem éreztem késztetést arra, hogy kézbe vegyem, kinyissam, belelapozzak, vagy épp elolvassam. Most sem állt szándékomban, mégis azt éreztem, hogy ezt most magammal kell vinnem. Nem volt véletlen, mint ahogy az életem egyetlen eseménye sem.

Ennek a könyvnek most jött el az ideje, hiszen ha spiritualitásról, belső hitmegélésről, Isten-kapcsolatról kell példát adni, akkor úgy gondolom, hogy Pilder Mária a legmegfelelőbb személy. Diósgyőrön született 1888. március 2-án. Római katolikus hitről tért át és lett a református egyházon belül, a református nőszövetség meghatározó egyénisége. Elemi népiskolai, valamint polgáriskolai tanítónői oklevelet szerzett, ennek birtokában oktatott több iskolában, a nagyenyedi református tanítóképző igazgatója is volt egy időben. Az Erdélyi Református Egyházkerület és az Egyetemes Konvent szerteágazó feladatokkal bízta meg: a női belmissziói munkát és a vasárnapi iskolákat felügyelte, illetve, ahol szükséges volt, elindította. A Diakonissza Intézet helyettes igazgatója, a Református Kórház vezetőségének tagja, az Országos Református Nőszövetség titkára, családgondozási munkás, a Ráday Könyvtárban a külföldi folyóiratok kezelője volt. A Budapesti Református Teológián az Ökumenika tanszék helyettes tanára, a Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsának Hit- és Egyházszervezet albizottságának tagja. Rengeteg tanulás, tanítás, szervezés, szolgálat egy törekény nő vállán, akiről külső szemlélő csak annyit tudott megállapítani, hogy csúnyácska, szemével kétfelé

néz, fekete szalaggal átkötött parókát visel, és nevetségesen kicsi lába van. Amikor azonban elkezdett beszélni, feltárult lelkének teljes szépsége, és már nem a külseje volt a fontos, hanem az, amiről, akiről bizonyosságot tett.

Venyercsán László

Ki együtt az Úrral

Aki mindennap együtt él az Úrral,
az folyton gyarapszik és mindig
több lesz –

Nála a plusz meg a mínusz is
ugyanaz,
akkor is előre visz, ha megsebez.

Nagyon sok feladatot bízta rá, de kitartással és töretlenül dolgozott azért, hogy az evangélium eljusson minden emberhez. Komoly belső vívódásai voltak, hogy nőként miként lehet betölteni küldetésünket, van-e határa a női szolgálatnak. Az ő életében is nyilvánvalóvá vált, hogy amikor Isten tüzet gyújt valakinek a szívébe, Lelke által szolgálatba küldi, nem lehet ellenállni. Egyik levelében írja: „Isten legyen áldott, hogy Őt szolgálhatjuk minden törekénységünk és tökéletlenségünk ellenére; hogy Ő használni akar bennünket és beállít az Ő munkájába. Számomra mindig nagy csoda, hogy szabad nekünk dolgozni. Ezzel soha nem tudok betelni. Isten munkatársai lehetünk! Ki képes ezt felfogni?” A férfi egyenrangú társa és munkatársa akart lenni, anélkül, hogy a vele való egyformaságra törekedett volna, alapítják meg életének kutatói és értékelői.

Egy ember életét, munkáját, szolgálatát sokféleképpen lehet minősíteni: Milyen tanulmányokat végzett, milyen diplomákat szerzett? Mit valósított meg, milyen örökséget hagy hátra? Hány gyermeket nevelt fel, milyen családjá van? Minősítünk, értékelünk, de mit? Azt, amit a moly és a rozsdá megemészt. Ezért van az, hogy egyeseknek szobrot emelnek, másokról pedig megfedkeznek. Nincs tudomásom arról, hogy Pilder Mária milyen földi javakat birtokolt, és milyen földi örökséget hagyott hátra, de azt tudom, hogy lelkiségben mivel rendelkezett, és mit örízhetünk ma is tőle kapott kincsként. Zágony Anna református lelkész nő visszaemlékezése ennek tanúbizonysága: „Teljes érdeklődéssel tudott odafordulni mások életproblémájára felé... Mária néni nagy imádkozó volt. Sokaknak sok ügyét képes volt Isten előtt hordozni. Nemegyszer jöttem el tőle azzal a megszágyenítő felismeréssel, hogy nekem ilyen hitem nincs. Mint például, ahogy a halál után Krisztussal való találkozást várta. Mások általában szorongva veszik tudomásul az öregeledést, a meghalás közeledését. Úgy tűnt, hogy Mária néni örül ennek, mint aki valami csodálatos, valóságos öröm és boldogság részese lesz. – Gondold el, Anna – mondta –, szemtől szemben leszek Vele, az Úrral, és ezzel a nappal is közelebb vagyok hozzá.

Emlékszem, az ablak előtt állt, felfelé nézett, s talán a lemenő naptól, vagy inkább belülről jövő boldog ragyogás volt az arcán. Mintha látta volna a láthatatlant.”

Látta és láttatta a láthatatlant. Ez volt a küldetése, ezt hagyta ránk örökségül. Áldott legyen érte az Úr neve.

• BEREKMÉRI MELINDA

Mária és Márta magazin 2023 / 3

JÉZUS

MEGLÁTOGATJA

MÁRIÁT

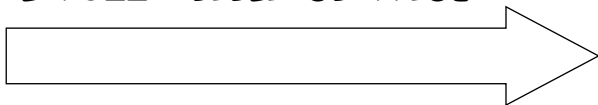
ÉS

MÁRTÁT

EGY NEM MINDENNAPI ESEMÉNY, AMELYRE BIZTOS, HOGY TE IS KÍVÁNCSI VAGY

HITELES és PONTOS
INFORMÁCIÓKÉRT
LAPOZZ A BIBLIÁDBAN IDE

Lukács 10,28-42

JÉZUS, MÁRIA vagy MÁRTA
cselekedte a felsorolt dolgokat?

*Írd be az üres cellákba
a megfelelő neveket!*

	Házába fogadta Jézust.
	Lefoglalta magát a sokféle szolgálattal.
	Leült az Úr lábához, és hallgatta beszédét.
	Betért Márta házába.
	Tanított.
	Haragudott azért, hogy a testvére nem segített.
	Megmutatta a helyes magatartást.

Jézus jelenlétében a testvérek különbözőképpen viselkedtek. Kire mi volt jellemző?

NYUGODT * SZORGOS * JÉZUSRA FIGYELŐ * AGGÓDÓ * NYUGTALANKODÓ * JÓ RÉSZT VÁLASZTÓ

MÁRIA:

--	--	--

MÁRTA:

--	--	--

Rakd sorba az aranymondás szavait, és megtudod, hogy mi kedves Jézusnak!

10,42 RÉSZT MÁRIA TŐLE. LUKÁCS NEM, A VEHETNEK JÓ VÁLASZTOTTA EL AMELYET

--

Rejtvényünkbe a 140 éve született költő, **Babits Mihály** egyik szép versének a részletét építettük be:

„Mindenik embernek a lelkében dal van / és a saját lelkét hallja minden dalban. / És ...” (folytatás a rejtvényben).

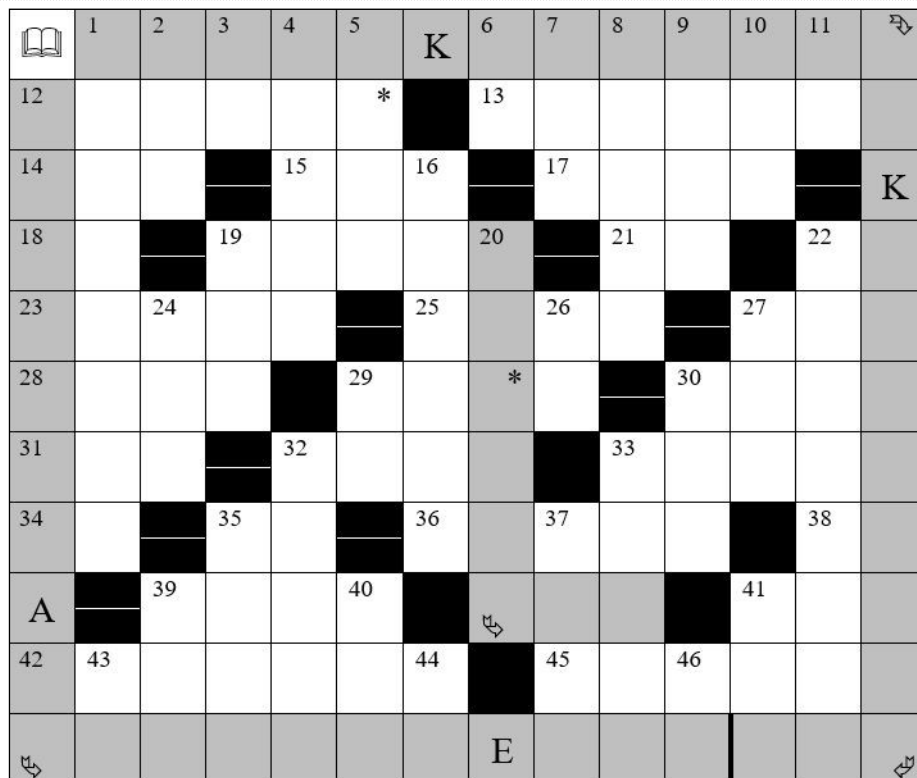

Vízszintes:

1. A beépített versidézet első részlete, 12. Az egyházfenntartói járulék és a perselypénz is ez, 13. Ötvösművész gyakran teszi, 14. Lovak kedvenc eledele, 15. Az 1848-49-es szabadságharc legendás híró lengyel tábornoka, ... József (1795–1850), 17. ... Pavone (1945–), népszerű olasz énekesnő, 18. Magyar és luxemburgi autók jelzése, 19. Jáfet harmadik fia (1Móz 10,2), 21. Hektár rövidítve, 22. Lásd, népiesen, 23. Összecserélt ablak! 25. Összevissza sugó! 27. ...kő, a meteorit régi megnevezése, 28. Lejegyezz, 29. Piszok? 30. Mező..., település Mezőbánd és Marosugra között, 31. Levóna egyenemű hangzói, 32. Vissza: elevenen, 33. A villamos kereke is ezen gördül, 34. Ajtó betét! 35. Azonos más-salhangzók, 36. A szabad választás lehetősége, 38. Kezdetben langyos! 39. Az Éden is ez volt (1Móz 2,8), 41. Sportolók öltözete, 42. Dávid király felesége (1Sám 25,40-42), 45. Hallgató énekem?

Függőleges:

1. A X. században élt jeles hittérítő, Prága püspöke, Géza fejedelem és

Szent István királyunk megkeresztelője: Szent ..., 2. Vissza: kedveskedő megszólítás, 3. Íme, 4. Dávid királyt megvető nagygazda (1Sám 25,1-11), 5. Évszázadokon keresztül az erdélyi reformátusok szellemi központja: Nagy..., 6. A sík pereme! 7. Vissza: gyorsan és hevesen mozgat (é. h.), 8. Jób fiatal barátja (Jób 32,2), 9. Közismert kolozsvári utca a város keleti övezetében, 10. Különös nevű település és gyülekezet a Szatmári Református Egyházmegyében, 11. Skálahang, **12. A beépített idézet folytatása,** 16. Gépiesen, ismételve tanuló diák zsargonban, 19. A mérges kígyó így támad, **20. Az idézet befejező részlete,** 22. Vissza: Ott él az, akinek lakása tömbházban, a földszint fölött van, 24. Gyötrelmes fájdalom, 26. Ónodi Emese, 27. Ola-

jáért is termesztett kék virágú ipari növény, 29. Kova és kávé közös alkotója! 30. Nagyhatású római katolikus szerzetes: ... Atya (1887–1968), 32. Eltesz, 33. Sikó tulajdona, 35. Egyik legnépszerűbb kirakós játék, 37. Brassó híres hegye, melyen egykor erős vár állott, 39. Saul király apja (1Sám 9), 40. Kis híjával tiéd! 41. Toktermést hozó konyhakerti növény, melynek apró magját süteményekbe teszik, 43. Idős férfi régi megszólítása, 44. Lóna egyenemű hangzói, 46. Azonos mássalhangzók.

Megjegyzés: A bibliai nevek a Károli fordítás szerint írandók. A csillaggal jelzett négyzetekben kétjegyű mássalhangzó van.

Készítette: Zöld György

Mária és Márta Magazin — kiadja a **proMissio Egyesület**

Munkatársak: Berekméri Melinda, Borsos Melinda, Bustya Sándor, Czirmay Csaba Levente, Korondi Kinga, Simon Imola Zsuzsanna, Székely Ferencz

Korrektor: Bálint Boglárka

Borítótér: Orbán Tibor

Cím: Marosvásárhely, Bernády György tér 3. szám

Tel: 0265-214975

e-mail: magazin@mariaesmartha.ro

Honlap: mariaesmartha.ro

ISSN: 1583-1329; **Nyomda:** Intermedia Kft.

A jó gazdasszony holtig tanul

Toszkán paradicsomleves

Hozzávalók: 3 doboz 450 g-os darabolt paradicsomkonzerv, 3 dl alaplé (lehet zöldségalaplé is!), 1 hagyma, 2 gerezd fokhagyma, 20 dkg kenyér bele, 2 babérlevél, 1 tk. cukor (eritrit), 50 g parmezán, egy csokor friss bazsalikom, só, bors, olívaolaj.

Elkészítés: Vágjuk minél apróbbra a hagymát, és karikázzuk vékony szeletekre a megtisztított fokhagymagerezdeket. Vastag fenekű lábasban, kevés olívaolajon pároljuk a hagymát üvegesre, majd tegyük hozzá a fokhagymát, és pároljuk tovább, de ne hagyjuk, hogy elkezdjen barnulni. Adjuk hozzá a cukrot, és karamellizáljuk kicsit, majd öntsük rá a paradicsomot és az alaplevet. Dobjuk mellé a babérlevelet, és ha kell, sózzuk, borsozzuk. Forraljuk lassú lángon kb. 15 percig. Húzzuk le a tűzről, és dobjuk bele a bazsalikomleveleket. (Nem kell nagyon összevágni.) Tépkedjünk tányérba egy kisebb marék szikkadt kenyérbelet, és kanalazzuk rá a levest. Reszeljünk rá parmezánt, locsoljunk hozzá kevés extraszűz olívaolajat, és máris kész a tökéletes paradicsomleves!

Húsos-rizses rakott brokkoli

Hozzávalók: 50 dkg darált hús, 50 dkg brokkoli, 20 dkg rizs, 1 nagy pohár tejföl, pirospaprika, só, bors, olaj.

Elkészítés: A darált húst pár percig forró olajon pirítjuk, a tűzről lehúszva pirospaprikával megszórjuk, sózzuk, borsozzuk. A brokkolit rózsáira szétzedve 2-3 percig sós vízben főzzük (sütés közben teljesen megpuhul). A rizst szintén

sós vízben puhára főzzük, leszűrjük, majd a hússal összekeverjük. A sütőt 220 fokra előmelegítjük. Egy jénai tálat kivajazunk vagy olajjal kikenünk. Elterítjük a brokkoli felét, a rizses-húsos masszát ráhalmozzuk, erre rakjuk a maradék zöldséget. A simára kevert tejföllel megkenjük, és kb. 20-25 perc alatt készre sütjük.

Csirkemelles céklasaláta

Hozzávalók: 400 g cékla, 400 g csirkemell, 1 marék dió, 125 g natúr joghurt, ízlés szerint só, bors.

Elkészítés: A csirkemellet megmossuk, felkockázzuk, egy kevés zsiradékon megpirítjuk. A céklát meghámozzuk, és puhára főzzük. A diót kb. 3 percig egy serpenyőben pirítjuk. A főtt céklát lereszeljük, hozzáadjuk a pirított csirkemellet, a joghurtot, a diót, ízlés szerint fűszerezzük. Petrezselyemzölddel díszítjük, majd tálaljuk.

Almás-fahéjas zabkása

Hozzávalók: 1,5 bögre tej (víz), 3 tk. eritrit (el is maradhat), 1 bögre zabpehely, 1 tk. fahéj, 1 db alma.

Elkészítés: A tejet vagy vizet melegíteni kezdjük, majd belekeverjük az eritritet. Ha felforrt, hozzákeverjük a zabpehelyet is, és kis lángon, állandó kevergetés mellett 6-8 percig főzzük. Ha felvette az összes folyadékot, meghintjük a fahéjjal. A megmosott és szárazra törölt almát kis darabokra vagy cikkekre vágjuk, és a zabkására halmozva kínáljuk.

Jáki Margita

Keress az Istent!

Azt hiszed, Isten idegen, öslakó,
vén arcú szellem vagy misztika,
mennyet, poklot ígérgető árny,
vagy felfoghatatlan energia?
Egyszerű kérdés, ha magadba nézel,
kutatórod tárgya a Szeretet,
s ha tükröződik arcodon,
ott van Ő, s te adsz neki lakhelyet!